

**ROMANTİK VE ERKEN 20. YY. DÖNEMLERİNDE KADIN BESTECİLERİN KEMAN
REPERTUVARINA KATKILARI****Contributions Of Women Composers To The Violin Repertoire During The Romantic And Early 20th
Century Period****Betül YETKİN GÜLMEZ *****ÖZ**

Bu araştırmanın amacı, batı müziğinde Romantik ve Erken 20. yüzyıl dönemlerinde yaşamış olan ve ön plana çıkan kadın bestecilerin keman eserlerini tespit etmek ve bu eserlerin yurt içi ve yurt dışı konser repertuvarlarında yer alması konusunda farkındalık yaratmaktır. Bu araştırma betimsel tarama modeli kullanılarak yapılmıştır. Anahtar kelimeler vasıtasıyla elde edilen yazılı kaynaklar veri olarak tespit edilmiştir. Verilerin toplanması sürecinde bestecilere ait biyografiler ve keman eserlerine ait yazılı kaynaklar taranmıştır. Çalışmada belirlenen dönemlerde yaşamış olan kadın bestecilerden Louise Reichardt, Fanny Mendelssohn Hensel, Josephine Lang, Clara Wieck Schumann, Pauline Viardot-Garcia, Louise Dumont Farrenc, Louise Héritte-Viardot, Cecile Chaminade, Lili Boulanger, Amy Marcy Cheney Beach ve Rebecca Clarke'ın biyografileri ve besteci kimlikleri araştırılmıştır. Çalışma kapsamında incelenen kadın bestecilerden Fanny Mendelssohn Hensel, Clara Wieck Schumann, Pauline Viardot-Garcia, Louise Farrenc, Louise Héritte-Viardot, Cecile Chaminade, Lili Boulanger, Amy Marcy Cheney Beach ve Rebecca Clarke'ın usta müzisyen ve bestecilerle yaptıkları çalışmalara paralel olarak, keman çalgısını içinde barındıran farklı formlarda eserler yazdıkları görülmüştür. Çalışma sonucunda makale konusu dönemler içerisindeki kadın bestecilerin azımsanmayacak ölçüde keman eseri olduğu ortaya çıkmıştır. Bu eserlerin günümüz konser repertuvarları ve eğitim müfredatı kapsamında değerlendirilmesinin sağlanması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Batı müziği, Kadın besteci, Keman, Romantik Dönem, 20. yy., Repertuar

ABSTRACT

The aim of this research is to identify the violin works of prominent female composers who lived in the Romantic and Early 20th century periods in Western music and to raise awareness about the inclusion of these works in domestic and international concert repertoires. This research was conducted using descriptive survey model. Written sources obtained through keywords were identified as data. In the process of data collection, biographies of composers and written sources of violin works were scanned. The biographies and composer identities of Louise Reichardt, Fanny Mendelssohn Hensel, Josephine Lang, Clara Wieck Schumann, Pauline Viardot-Garcia, Louise Dumont Farrenc, Louise Héritte-Viardot, Cecile Chaminade, Lili Boulanger, Amy Marcy Cheney Beach and Rebecca Clarke were investigated. It was observed that Fanny Mendelssohn Hensel, Clara Wieck Schumann, Pauline Viardot-Garcia, Louise Farrenc, Louise Héritte-Viardot, Cecile Chaminade, Lili Boulanger, Amy Marcy Cheney Beach and Rebecca Clarke, among the women composers examined within the scope of the study, wrote works in different forms that included the violin instrument in parallel with their work with master musicians and composers. As a result of the study, it has been revealed that there are a considerable number of violin works by women composers in the periods covered in the article. It is aimed to ensure that these works are evaluated within the scope of today's concert repertoire and education curriculum.

Keywords: Western music, Female composer, Violin, Romantic Period, 20th Century, Repertoire

EXTENDED ABSTRACT

The violin, the smallest member of the family of stringed instruments, has reached its present form as a result of many experimental studies. Composers have composed countless works for the instrument, which has a wide sound range and sound harmony, and thus a very rich repertoire has been created for the violin. At the beginning of the 19th century, the Classical Period ended and the Romantic Period began. Lasting from 1750 to 1820, the Classical Period can be distinguished by its catchy melodies. The works of the period are mostly sonatas for various instruments, concertos for solo instrument and orchestra, operas and symphonic works. In the Romantic period, composers reflected all kinds of emotions (anger, joy, sadness, excitement, passion, etc.) in their works, thus getting rid of the simplicity of the Classical Period.

The first names that come to mind when women composers are mentioned are associated with the great male composers of their time. For example, Fanny Mendelssohn Hensel is the sister of Felix Mendelssohn; Clara Wieck Schumann is the wife of Robert Schumann; Alma Schindler-Mahler is the wife of Gustav Mahler. Although they remained in the shadow of men, it is possible to say that they achieved quality works that cannot be underestimated, considering that women are creative beings by nature. Moreover, it is undoubtedly important for this study to have an idea about the conditions of women composers at that time. Women, who have been condemned to remain in the background due to the social role and pressure imposed on them for centuries, have started to come to the forefront in every field over time, even though they were deprived of education at first, and have started to prove themselves in music as in other fields of art.

This study is a descriptive research and was prepared with a qualitative research approach. In this study, biographies, composer identities and works of Louise Reichardt, Fanny Mendelssohn Hensel, Josephine Lang, Clara Wieck Schumann, Pauline Viardot-Garcia, Jeanne-Louise Dumont Farrenc, Louise Hérítte-Viardot, Cecile Chaminade, Lili Boulanger, Amy Marcy Cheney Beach and Rebecca Clarke, who were women composers who lived in the Romantic Period and the Early 20th century, were included.

Louise Reichardt and Josephine Lang, composers of the Romantic Period, did not compose works for violin. The table includes all the works that include the violin instrument, but the works to be analyzed within the scope of the research are the works in which the violin plays a solo role and other instruments are in the accompaniment position.

Violin works composed by women composers of the Romantic Period are as follows:

Fanny Mendelssohn Hensel's "Adagio, H. 72" was written for violin and piano in 1823 and is in the key of E major. Clara Wieck Schumann's "3 Romances, Op. 22" was written in 1853 for violin and piano and is in I. Andante molto (D $\flat$ major), II. Allegretto: Mit zartem Vortrage (G minor) and III. Leidenschaftlich schnell (B $\flat$ major). Pauline Viardot-Garcia's "6 Morceaux, VWV 3003" was composed for violin and piano in 1867 and has the titles 1. Romance, 2. Bohémienne, 3. Berceuse, 4. Mazourke, 5. Vieille chanson, 6. Tarantella. Her "Violino Sonatina" consists of Adagio, Allegro (Scherzo), Allegro and is in the key of A minor. Louise Farrenc's "Violin Sonata No.2, Op.39" consists of 4 movements titled Allegro grazioso, Scherzo-Allegro, Adagio, Finale-Allegro and is in the key of la major. Cecile Chaminade's "Capriccio, Op.18" was written in 1890 for violin and piano and is in the key of E minor. "3 Morceaux, Op.31" by Cecile Chaminade was written in 1887 for violin and piano and consists of movements titled 1st Andantino, 2nd Romanza and 3rd Bohémienne. "Rondeau, Op.97" was written for violin and

piano and is in the key of A major. "Sérénade espagnole, Op.150" is written for violin and piano and is in E flat major.

Violin works composed by women composers of the early 20th century are as follows:

"Deux morceaux; Nocturne, Cortège (violin, piano)" by Lili Boulanger, written between 1911 and 1914, and "D'un matin de printemps (violin (or flute), piano)" between 1917 and 1918. Amy Marcy Cheney Beach's "3 Compositions for Violin and Piano, Op.40" consists of 1. La Captive, 2. Berceuse and 3. Mazurka. His "Romance, Op.23 (Violin and Piano)" is in the key of la major and as the title suggests, it is a work with traces of the Romantic Period. "Violin Sonata, Op.34 (Violin, piano)" was written in 1896 and consists of four movements: Allegro moderato, Scherzo, Largo con dolore and Allegro con fuoco. "Invocation, Op. 55 (Violin and Piano)" was written in 1904. Rebecca Clarke's "2 Pieces: for viola (or violin) and cello" was written in 1916 and consists of 2 pieces, 1. Lullaby and 2. Grotesque. "Three Irish Country Songs (for voice and violin)" was written in 1926 and consists of 1. I Know My Love, 2. I Know Where I'm Goin and 3. As I Was Goin to Ballynure. "Dumka: Duo Concertant for Violin and Viola with Piano" was written in 1940. "Three Old English Songs" was written in 1924 for voice and violin and is titled 1. It Was a Lover and His Lass, 2. Phyllis on the New Mown Hay and 3. The Tailor and His Mouse. Her "Shorter Pieces for Violin and Piano" consists of 1. Lullaby, 2. Chinese Puzzle and 3. Midsummer Moon.

It seems that women all over the world have been subjected to the conditions of social inequality throughout history. It has not been easy for women to leave the home environment and take part in public spaces, to have their identity recognized, to make their voices heard, and to start taking part in the field of music and composition as in every field of art.

Yaylı çalgılar ailesinin en küçük üyesi olan keman, birçok deneysel çalışma sonucu bugünkü formuna ulaşmış, geniş bir ses aralığına ve ses ahengine sahip olan çalgı için besteciler sayısız eser bestelemiş, bu sayede keman açısından çok zengin bir repertuvar oluşmuştur.

Türkiye’de gerek konservatuvarların ya da müzikle ilgili eğitim kurumlarının müfredatlarında, gerek konser repertuvarlarında, gerekse Batı müziği literatürü tarihinde bestecilik ve yorumculuk alanında, erkeklere oranla kadınların ismine çok daha az rastlanmaktadır. Bu araştırmanın amacı erkek besteciler kadar tanınmamış olsalar da, Batı müziğine önemli katkılar sağlamış olan kadın besteciler hakkında bilgiler vermek, besteledikleri keman eserlerini tespit etmek ve bu eserlerin tanınmasına katkı sağlamaktır.

19. yüzyılın başında Klasik Dönem sona ermiş, Romantik Dönem başlamıştır. 1750 yılından 1820’ye kadar süren Klasik Dönem akılda kalıcı ezgileriyle ayırt edilebilir. Dönem eserleri daha çok çeşitli çalgılar için yazılmış sonatlar, solo çalgı ve orkestra için konçertolar, operalar ve senfonik eserlerdir. Romantik döneme gelindiğinde ise besteciler her türlü duyguyu (öfke, sevinç, üzüntü, heyecan, tutku vb.) eserlerine yansıtmış, böylelikle Klasik Dönemin sadeliğinden sıyrılmışlardır.

19. yüzyılda müzik dünyasının en güçlü insanları; erkek besteciler, müzisyenler, eleştirmenler ve teologlar olmuş, bazı besteciler ve eleştirmenler, kadınların beste alanına girmesi fikrinden hoşlanmamış, pek çok erkek, kadın müziğini dehadan, ruhtan ve ilhamdan yoksun olarak görmüştür (McClary 1991, Akt: Johnson, 2005).

“1750 yılında ilk kez sahneye çıkan piyano, kadınların müzisyen ve besteci olarak gelişmelerinde en önemli etken olmuştur. Dinamik, aksiyon ve stil açısından neredeyse sınırsız yeteneklere sahip olan piyano, kısa sürede Avrupa’nın en popüler çalgısı haline gelmiştir” (Ripin 1980, Akt: Johnson, 2005: 2).

Johnson (2005: 1), “Beethoven, Mozart ve Bach gibi isimler kesinlikle birçoğumuz için ortaktır, peki ya Clara Schumann, Fanny Hensel veya Louise Reichardt gibi isimler? Gerçek şu ki, birçok müzisyen bile bu isimlere ve diğer tüm kadın bestecilerin isimlerine aşına değil” demiştir.

Kadın besteci denildiğinde akla ilk gelen isimlerin, dönemlerinin büyük erkek bestecileri ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Örneğin, Fanny Mendelssohn Hensel, Felix Mendelssohn’un kız kardeşi; Clara Wieck Schumann, Robert Schumann’ın eşi; Alma Schindler- Mahler, Gustav Mahler’in eşi. Her ne kadar erkeklerin gölgesinde kalsalar da kadınların doğası gereği yaratıcı bir varlık olduğu göz önünde bulundurulduğunda hiç de küçümsenmeyecek derecede nitelikli işler başardıklarını söylemek mümkündür. Kaldı ki o dönemde kadın bestecilerin bulunduğu koşullar hakkında fikir sahibi olmak da şüphesiz bu çalışma için önem arz etmektedir.

Kadınların birçok alanda erkeklerin gölgesinde kalmalarının çeşitli nedenleri vardır. Bu nedenler arasında kadınların müzik eğitiminden yoksun bırakılmaları, müzik kurumlarında çalışanların, müzik eleştirmenlerinin, müzisyenlerin erkeklerden oluşması, kadın bestecilerin ev ya da salon ortamlarıyla sınırlandırılmaları gelmektedir (Altay Artar, 2022: 139). 1979-1985 yılları arasında yayınlanmış müzik tarihi kitaplarında kadın bestecilerden çok az bahsedilmiştir (Jezic 1987, Akt. Johnson, 2005: 2). 18. yüzyılın başında, öncelikle Avrupa’daki bazı siyasi ve sosyal değişimler nedeniyle ve daha da önemlisi piyanonun ortaya çıkışı nedeniyle, kadınların dünyadaki rolü olumlu bir değişim geçirmeye başlamıştır. Corona Schroter, Maria Theresia Paradis ve Louise Reichardt gibi isimler on sekizinci yüzyılın karanlığından çıkarak Fanny Mendelssohn Hensel, Josephine Lang ve Clara Wieck Schumann gibi isimlerin yolunu açmıştır (Citron 1986, Akt. Johnson, 2005: 2). Yazıcı ve İzgi Topalak’a göre

(2014: 55), tarihte adı geçen büyük kadın besteciler, zengin ve soylu ailelerin mensubudur ve bestecilik yeteneği olan birçok kadının, profesyonel kariyer eğitimi almaları, erkekler tarafından engellenmiştir.

Kadınların işi genellikle, evin ve çocukların bakımından, kocası isteyken aileyi yönetmekten, çocuklara ders vermekten, evi iyi durumda tutup, erkek işten eve geldiğinde akşam yemeğini hazırlamaktan ibaret olmuştur. Çalışan bir kadın, hanıma yakışmayan olarak görülmüş ve bu nedenle her iki cinsiyet tarafından da ağır bir şekilde eleştirilmiştir; aslında evli ve çalışan bir kadın ihmalkâr, kötü anne, kötü eş olarak görülmüş ve bu durum muhtemelen hane halkına oldukça olumsuz yansımıştır (Johnson, 2005: 3). Özkişi'ye göre (2009: 16), “kadınların besteci olarak erkeklerle eşit olmalarını engelleyen ve doğuştan gelen eksiklikleri olduğu fikri, on dokuzuncu yüzyıl Romantik dönem felsefesine dayanır”.

19. yüzyılda da 20. yy.'ın başlarında da kadın besteciler kadınlara karşı olan tüm önyargılara ve karşı çıkmalara karşın besteleriyle ön plana çıkmayı başarmışlardır.

Yüzyıllar boyu üzerine yüklenen toplumsal rol ve baskı gereği arka planda kalmaya mahkûm edilmiş olan kadınlar, başta eğitimden yoksun kalmış olsalar da zamanla her alanda ön plana çıkmaya başlamış, sanatın diğer alanında olduğu gibi müzikte de kendini ispat etmeye başlamıştır. Yaratıcılığı, üretkenliği, kadını sanatsal ve estetik değerler açısından önemli kılmış, birçok alanda (özellikle sanat alanında) ilham kaynağı olmuştur. Sırf bu yüzden bile araştırmaya değer bir varlık olduğu düşünülmektedir.

YÖNTEM

Bu araştırma, betimsel araştırma niteliğinde olup, nitel araştırma yaklaşımı ile hazırlanmıştır. “Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir” (Yıldırım ve Şimşek 2013: 45).

Yazılı kaynaklar, fotoğraflar veya resimler, değerli bilgi kaynakları olarak bize geçmiş hakkında bilmediklerimizi sunmaktadır. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar” (Yıldırım ve Şimşek 2013: 217).

BULGULAR ve YORUM

Yapılan araştırmada Romantik Dönem ve Erken 20. yy. Döneminde yaşamış olan kadın bestecilerden Louise Reichardt, Fanny Mendelssohn Hensel, Josephine Lang, Clara Wieck Schumann, Pauline Viardot-Garcia, Jeanne-Louise Dumont Farrenc, Louise Héritte-Viardot, Cecile Chaminade, Lili Boulanger, Amy Marcy Cheney Beach ve Rebecca Clarke'ın biyografilerine, besteci kimliklerine ve eserlerine dair bilgilere yer verilmiştir.

Louise Reichardt (1779-1826)

Alman besteci, koro şefi ve öğretmen olan Louise Reichardt, 11 Nisan 1779'da Berlin'de müzisyen bir ailede doğmuştur, hem annesi Juliane Reichardt hem de babası Johann Friedrich Reichardt bestecidir. Anne tarafından büyükbabası olan Bohem kemancı ve besteci Franz Benda, Büyük Frederick'in sarayında çalışmaktadır. Annesi Juliane, Louise dört yaşındayken ölmüştür (“Louise Reichardt” t.y. par. 1).

11 yaşına geldiğinde, Louise'in bestelediği dört şarkı, babasının bestelerinden oluşan bir antolojide yer almış, 1808'de öğretmenlik yapmaya başlamış, bir yıl sonra, Hamburg'da kendi başına bir öğretmen, koro şefi ve besteci olarak geçimini sağlamaya başlamıştır. 1809'dan 1826'daki ölümüne kadar yazdığı şarkılarının çoğu, Hamburg'a egemen olan orta sınıf toplum arasında popülerliğini korumuştur. Bestelediği şarkılarının melodilerinin akılda kalıcı, piyano eşliklerinin ise basit olduğu görülmektedir (Haag, t.y.).

Reichardt şarkı bestecisi olarak ünlenmeden önce diğer birçok besteci gibi performans kariyeri olmamış, fakat unutulmaz melodilerin bestecisi olarak tanınmayı başarmıştır. Melodik lirizm konusundaki yeteneğinde Schubert ile bazı benzerlikleri bulunmaktadır (Jezic, 1994: 66).

19. yüzyıl müzikal milliyetçiliğinin itici gücü olan Alman koro hareketinin oluşumunda önemli bir rol oynamış, çeşitli tarzlarda 75'ten fazla şarkı ve koro parçası bestelemiştir (Perry, t.y.). Müstakbel kocası Friedrich August Eschen, düşünlerinin arifesinde aniden ölmüş, birkaç yıl sonra ressam Franz Gareis ile nişanlanmış, fakat o da düğünden önce ölmüştür. Bundan sonra Reichardt Hamburg'da kendini öğrencilerine adamıştır (Jezic, 1994: 67).

Reichardt'ın bestelediği eserler incelendiğinde piyano eşliği olan şarkılar bestelediği görülmüştür. Bunlardan bazıları; *Giusto Amor*, *Notturmo*, *Vanne felice rio* (Metastasio) (1806), *Bergmannslied* (Novalis), *Heimweh* (attributed to Wetzel), *Die Blume der Blumen* (Runge), *Duettino* (1802) (Brentano) (two tenors), *From Des Knaben Wunderhorn: Hier liegt ein Spielmann begraben*, *Betteley der Vögel*'dir.

Fanny Mendelssohn Hensel (1805-1847)

Fanny Mendelssohn Hensel, Romantik Dönemin çok başarılı bir bestecisi olan ünlü Felix Mendelssohn'un yetenekli ablası olarak tanınmaktadır (Johnson, 2005: 4). Bununla birlikte, piyanist ve piyano parçalarının bestecisi olarak bilinen birinci sınıf bir müzisyendir. Fanny ve Felix benzer müzik eğitimi almış ve her ikisi de yetenekli öğrenciler olarak kabul edilmiş olsalar da, yalnızca Felix profesyonel statü elde etmeye teşvik edilmiştir (Citron, 1983: 570). Babası ve ağabeyi, müzik mesleğinde kadınlara yer olmadığına, onun yerine evde oturup çocuğuna bakması ve sadece bir hobi olarak müzikle ilgilenmesi gerektiğine hararetle inanmışlar fakat Fanny ne olursa olsun beste yapmaya devam etmiş ve ilk besteleri kardeşinin adıyla birkaç koleksiyonda yayınlanmıştır (Reich 2001, Akt: Johnson, 2005: 4).

Fanny'nin kapsamlı müzik eğitimi almış olmasına, hem piyano hem de beste yapma yeteneği olmasına rağmen, yeterli imkân verilmemiş olmasının büyük ölçüde ailesinin tutumlarından kaynaklandığını söylemek yanlış olmaz. Kardeşi ve babasının isteklerine saygı duyan Fanny Hensel, eserlerinin prömiyerini annesi ve eşi Wilhelm Hensel'in desteğiyle evinde verdiği Pazar müzikallerinde yapmıştır. 1846'da babasına ve Felix'e meydan okuma cesaretini toplamış ve bir yayınevının birkaç eserini yayınlamak için yaptığı teklifi kabul etmiştir (Johnson, 2005: 4).

“Fanny'nin babasına göre; kadınlar erkeklerin önüne geçmemeli, bir köşede durmalıdır. Yapılan araştırmalar Felix'in Fanny'nin bestelerinden pek çoğunu, babalarının baskısından kaçabilmek için kendi adıyla bastırıldığını ortaya koymaktadır. Felix, bu bestelerin Fanny'e ait olduğunu gizlememiştir ancak yine de babasının koyduğu yasaklara direnememiştir” (Yazıcı ve İzgi Topalak, 2014: 51).

Fanny Mendelssohn Hensel'in bestelediği eserlerin çoğunun liedler ve piyano eserlerinden oluştuğu görülmektedir. İçinde keman barındıran eserleri Adagio, H.72 (violin, piano), Piano Trio, Op.11 (violin, cello, piano) ve String Quartet in E-flat major (2 violins, viola, cello) adlı eserlerdir.

Altay Artar'a göre (2022: 138) Fanny, 19. yüzyılın en üretken kadın sanatçılarından biridir ve yaylı çalgılar dörtlüsü yazan ilk kadın bestecilerdendir.

Josephine Lang (1815-1880)

14 Mart 1815 yılında Almanya'nın Münih kentinde doğan Josephine Lang'ın babası Münih'te müzik direktörü, annesi opera şarkıcısıdır. İlk piyano derslerini annesinden almış ve 11 yaşında verdiği ilk konserde, Lang'ın bir müzisyen olarak büyük bir potansiyele sahip olduğu ortaya çıkmıştır. 1828 yılında henüz 13 yaşındayken 18 yaşındayken beste yapmaya başlamış, annesinden aldığı piyano eğitiminin yanı sıra Felix Mendelssohn'dan müzik teorisi de öğrenmiştir. Mendelssohn, Lang'ı Berlin'de okumaya teşvik etmiş, ancak babası maddi yükü nedeniyle itiraz etmiştir (Vide, t.y.).

1842'de hukuk profesörü Christian Reinhold Koestlin ile evlenmiş ve Tübingen'e taşınmış, çiftin altı çocuğu olmuş ve bunlardan üçü kocası gibi trajik bir şekilde ölmüştür. Tüm bu aksiliklere rağmen Avrupa'nın en tanınmış piyanistlerinden olan Felix Mendelssohn, Robert Schumann ve Clara Schumann'ın teşviki ile Lang beste yapmaya devam etmiştir. Genç Felix Mendelssohn Lang'dan o kadar etkilenmiştir ki, 1830 ve 1831'de birkaç ay boyunca onu her gün ziyaret etmiştir. Mendelssohn'un kız kardeşi Fanny Mendelssohn-Hensel 1830'lar ve 1840'larda beste yapıyor olsa da, Lang'ın çalışmaları daha çok ilgi çekmiştir. 1856'da kocası öldükten sonra Lang, ailesini desteklemek için şan ve piyano öğretmeye başlamıştır (Haag, t.y.).

Josephine Lang şarkılar, piyano müziği ve koral eserler bestelemiştir.

Clara Wieck Schumann (1819-1896)

Clara Wieck Schumann, 13 Eylül 1819'da Leipzig'de doğmuş, 20 Mayıs 1896'da Frankfurt'ta ölmüştür. Babası Friedrich Wieck müzik öğretmeni, annesi Marianne Tromlitz Wieck (Bargiel) ise bir sopranodur ve Wieck'in eski bir öğrencisidir (Smith ve Frederickson, 2003: 168).

Dönemin en ünlü müzik kitaplığına ve piyano fabrikasına sahip olan baba Friedrich Wieck, kendi geliştirdiği piyano eğitimi yöntemiyle kızı Clara'ya ders vermeye başlamıştır. Öğrencileri içinde yer alan Robert Schumann ile burada tanışan Clara babasının karşı çıkmalarına rağmen Robert ile evlenmiştir. 1837 yılında Viyana'da 'imparatorluk oda virtüözü' ünvanı almış, yedi çocuk doğurmuş, arada sırada da küçük konserler vermiştir (Yazıcı ve İzgi Topalak, 2014: 52).

Robert Schumann ünlenene kadar Clara Schumann, evliliklerinin ilk on yılı boyunca konser turnelerine çıkmış, verdiği konserlerden ve özel piyano derslerinden kazandıkları ile ailenin geçimini sağlamıştır (Chissell 1989, Akt: Sarıkaya ve Özer, 2015: 107).

Robert Schumann'ın ölümünden sonra, çeşitli konser etkinliklerine ve yeni konser turnelerine sadık dostu besteci Johannes Brahms'ın desteğiyle devam etmiştir. Brahms'ın piyano için yazdığı eserleri ustalıkla seslendirerek müzik çalışmalarını sürdürmüştür, hatta besteciliği geri planda kalmıştır (Mimaroglu, 1999: 225).

Clara, 1839 yılında günlüğüne şunları yazmıştır: “Bir zamanlar yaratıcı yeteneğim olduğuna inandım ama bu fikirden vazgeçtim; bir kadın beste yapmayı arzulamamalı - şimdiye kadar bunu yapabilen biri olmadı. O kişi olmayı beklemeli miyim? Buna inanmak kibirli olurdu...” (Johnson, 2005: 1).

Clara Wieck Schumann, Romantik Dönem kadın bestecilerinin en önemli isimlerinden birisidir, çok sayıda çeşitli türlerde piyano eseri yazmıştır. Bunların arasında impromptu, romans, lied, sonat, konçerto, scherzo gibi formlar bulunmaktadır. Piano Trio in G minor, Op.17 başlığı altındaki triosu keman, viyolonsel ve piyano için yazılmıştır ve 4 bölümden oluşmaktadır. 1853 yılında bestelediği Op.22 3 Romances adlı eseri keman ve piyano için yazılmıştır ve üç bölümden oluşmaktadır.

Pauline Viardot-Garcia (1821-1910)

Fransız doğumlu İspanyol asıllı bir şarkıcı ve besteci olan Pauline Viardot-Garcia, 19. yüzyılın sonlarında Avrupa’daki müzik hayatının önde gelen isimlerinden biri olmuştur. Ünlü bir müzisyen ailenin çocuğudur; babası Manuel Garcia saygın bir vokal pedagogu, ablası Maria Malibran, zamanının en sevilen opera şarkıcılarından biridir. Viardot, Londra’da ilk opera çıkışından sonra hızla tanınmış ve uluslararası bir yıldız olma kariyerinin tadını çıkarmıştır. Ayrıca Saint-Saëns, Liszt, Gounod, Berlioz, Meyerbeer ve Fauré gibi Fransa’nın en tanınmış bestecilerinin çoğunun kariyerleri üzerinde muazzam bir etkisi olduğu bilinmektedir (“Pauline Viardot-Garcia” t.y. par.1).

Özkişi’ye göre (2009: 159), “Pauline Viardot-Garcia on dokuzuncu yüzyılın en ünlü müzik öğretmenlerindendir”.

5 opera, 4 koral eseri, çok sayıda şarkıları ve piyano eseri bulunan Pauline Viardot-García, 1868 yılında keman ve piyano için 6 morceaux, 1874 yılında keman ve piyano için sonatine yazmıştır.

Louise Farrenc (1804-1875)

1804’te zengin sanat geleneğine sahip bir ailede dünyaya gelen Louise Farrenc, on dokuzuncu yüzyılın etkili Fransız pedagogu, piyanisti ve bestecisidir. Müzik öğretmeni ve vaftiz annesiyle olan yakın ilişkisi sayesinde, Farrenc’in doğuştan gelen müzik yeteneği gelişmeye başlamıştır (Jacobsen, 2020).

Farrenc, 1842’de piyano profesörü olarak göreve başladığı konservatuarda öğretim yükünün yanı sıra icra, beste ve bilimsel faaliyetlerin de üstesinden gelmiş, konservatuardaki öğrencileriyle birlikte salonlarda 17. ve 18. yüzyıl repertuarını seslendirmiş, dönem tarzını gözlemlemiştir (Schweitzer, t.y.). En büyük etkiyi yaratan oda müziği eserleri olmuş, iki piyano beşlisi Parisli eleştirmenler arasında özellikle büyük saygı görmüştür. 1861 ve 1869’da chartier ödülünü kazanmıştır (“Louise Farrenc” t.y. par. 2).

İçinde keman barındıran eserleri arasında; Nonet in Eb, Op. 38 (1849; string quartet and wind quintet), Piano Quintet No. 1 in A minor, Op. 30 (1839; piano, violin, viola, cello and double bass), Piano Quintet No. 2 in E, Op. 31 (1840; piano, violin, viola, cello and double bass), Trio in Eb, Op. 33 (1841–44; piano, violin and cello), Trio in D, Op. 34 (1844; piano, violin and cello), Concertante Variations on a Swiss tune, Op. 20 (piano and violin), Sonata for violin and piano in C minor, Op. 37 (1848) ve Sonata for violin and piano in A, Op. 39 (1850) sayılabilir.

Louise Heritte-Viardot (1841-1918)

Louise Heritte-Viardot, müzisyen bir ailenin çocuğu olarak Paris'te doğmuştur. Hem annesi Pauline Viardot (kızlık soyadı Garcia) hem de teyzesi Maria Malibran dünyaca ünlü vokalistlerdir. O da annesinden eğitim alarak şarkıcı olmuştur. Ancak sağlığı, annesinin sahip olduğu türden bir kariyere sahip olmasını engellemiştir. Ara sıra şarkı söylemeye devam ederken, kendini çoğunlukla beste yapmaya ve öğretmenliğe adanmıştır ("Louise Heritte-Viardot" t.y. par.1).

Viardot hayatını anlattığı *Memories and Adventures* kitabında (1913: 26), çocukluk yıllarından şöyle bahsetmektedir: "Altı yaşından on iki yaşına kadar kalmaya mecbur kaldığım Paris'te yatılı okula gönderildim. Orada hem çok az şey öğrendim, hem de çok mutsuzdum. On üç yaşında ailemin yanına döndüğümde farklı insanlarla çalışma imkânı buldum".

Pauline Viardot-Garcia'nın Fransız çoğu bestecinin üzerinde etkisi olduğu düşünüldüğünde, şüphesiz kızı Louise Heritte-Viardot üzerinde de oldukça fazla etkisi olduğunu söylemek yanlış olmaz.

1862'de Viardot, Fahri Konsolos Ernest Héritte ile evlenmiştir. 1886 yılında Berlin'e yerleşmiş, şan dersleri vermiştir. 1918 yılında Heidelberg'de ölmüştür (Jezic, 1994: 129).

Cecile Chaminade (1857-1944)

Cecile Chaminade, 8 Ağustos 1857'de Paris'te müzisyen bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Babası Hippolyte, yetenekli amatör bir kemancı olması yanında aynı zamanda etkili bir iş adamıydı. Annesi Marie Stephanie şarkıcı ve piyanistti. Chaminade'nin babası Cecile'in genç bir kadının Paris Konservatuvarı'nda okumasını uygun bulmadığı için, önce annesiyle piyano çalışmış, ardından Felix Le Couppey'in öğrencisi olmuştur (Smith ve Frederickson, 2003: 163).

Ailesinin evinde bir müzik salonu olduğu için Cécile; Thomas, Gounod, Massenet, Saint-Saëns ve Chabrier gibi dönemin önemli müzisyenleri ile tanışma fırsatı bulmuştur. Ayrıca Carmen eseri ile ünlenmiş olan Georges Bizet Cecile'in eğitiminin bir konservatuvar eğitimi kadar iyi olduğunu söylemiş ve ona 'Küçük Mozart' diye hitap etmiştir. Babasının ölümünden sonra konser piyanisti olarak kariyerine devam etmiş, İngiltere'de düzenli olarak konserler vermiş ve Kraliçe Victoria tarafından büyük ölçüde desteklenmiştir. 1944 yılında 86 yaşındayken ölmüş ve arkasında konserlerden ve bestelerden oluşan uzun bir kariyer bırakmıştır (Bhattacharyya, 2007).

Yaşarken eserleri en çok basılan kadın besteci ve en üretken kadın besteci olma özelliği taşımaktadır (Jezic 1994, Akt: Bolat, 2008: 52). Eserlerinin armonisi ve melodik dili karışık değildir. Geç 19. yüzyıl ve erken 20. yüzyıl salon müziğine örnek olabilecek türde eserler bestelemiştir (Hayghe ve Rouge 2001, Akt: Bolat, 2008: 52).

Chaminade, çoğunlukla, birçok dinleyicinin çalma listesine dâhil edilmesi nedeniyle popülerliğe sahip olan bir beste olan flüt ve orkestra için yazdığı concertino ile tanınır. Concertino'nun başarısına rağmen, Chaminade'nin kendisi o kadar iyi tanınmamaktadır (McCann, 2003: 1).

Chaminade'nin en büyük destekçileri çoğunlukla kadınlar olmuştur. Eserleri ise öncelikle salon parçalarıdır ve bu eserler çok az pratikle öğrenilebilecek kolay müzikler olmuştur (Bhattacharyya, 2007).

Lili Boulanger (1893-1918)

Dört kız çocuğu olan kültürlü bir ailenin hayatta kalan iki çocuğundan biri olan Lili Boulanger, 1893 yılında doğmuştur. Babası Ernest Boulanger, opera bestecisi olarak birçok başarıya imza atmıştır (Potter, 1999: 536). Beş yaşında Faure'nin şarkılarını söylemeye, altı yaşında Chapuis'in rehberliğinde armoni çalışmaya başlamıştır. Ancak sağlığı çok hassas olduğu için ona özen ve ilgi gösterilmesi gerektiğinden ablası ve annesi bu aziz görevi paylaşmışlardır. Piyano, keman, çello ve arp çalmayı, doğaçlama yapmayı seviyordu. On altı yaşında Caussade ile armoni, Paul Vidal ile kompozisyon çalışmalarına devam etmiştir. Ve her zaman destekçisi, danışmanı ve sadık arkadaşı, kız kardeşi Nadia olmuştur (Landormy ve Martens, 1930: 512).

“İlk bestesini 1906’da yapmış, 1912’de zaten misafir olarak sık sık derslerini izlediği Paris konservatuvarına öğrenci olarak kabul edilmiş, 1913’de Nadia’nın daha önce başvurup kazanamadığı ünlü Frand Prix de Rome ödülünü kazanmıştır” (Yazıcı ve İzgi Topalak: 2014: 54).

İki kız kardeş de Debussy’den etkilenmiştir ve yaşlı besteciyle benzer edebi zevkleri vardır. Çoğu yazara göre Nadia, Lili’nin Mart 1918’deki ölümünden kötü bir şekilde etkilenerek yaratıcılığını terk ettiğini öne sürmüşlerdir. Lili Boulanger bir besteci olarak hatırlanıyorsa, bu büyük ölçüde onun müziğinin yorulmak bilmez ve özverili bir savunucusu olan Nadia sayesinde (Potter, 1999: 537-549).

Amy Marcy Cheney Beach (1867-1944)

Amerikalı besteci ve piyanist Amy Beach, Charles Abbott Cheney ve Clara Imogene Marcy’nin tek çocuğu olarak 5 Eylül 1867’de Henniker’de doğmuştur. Babası kağıt imalathanesi sahibi, annesi ise amatör şarkıcı ve piyanisttir (Smith 1992, Akt: Hung, 2005:1). Amy’nin müzik hafızası çok güçlüydü, duyduğu bir melodiyi rahatça aklında tutabiliyordu. Dört yaşındayken piyano çalmaya, altı yaşındayken de annesi ile piyano derslerine başlamış, aynı zamanda bestelemeye ve kendi valslerinin de yer aldığı eserlerle halka açık konserler vermeye başlamıştır. Müzikal analiz ve orkestrasyon üzerine kendi başına çalışmalar yapmış ve notaları incelemiştir. Fransızca bilgisi, Berlioz ve Gevaert’in orijinal metinlerini kendisi tercüme etmek ve enstrümantasyon konusunu öğrenmek için yeterliydi (Tuthill, 1940: 298-299).

Copland, Virgil Thompson, Barber gibi pek çok Amerikalı besteciye öncülük etmiş, New England ormanlarındaki kuşların ötüşünü izlemiş ve bestelerinde bu ötüşleri kullanmıştır (Yazıcı ve İzgi Topalak, 2014: 53).

Rebecca Clarke (1886-1979)

İngiliz besteci olan Rebecca Clarke, 1886’da İngiltere’nin Harrow kentinde doğmuş, yaşamı boyunca bir viyolacı olarak etkileyici bir performans kariyerine sahip olmuştur. Babası kızının müzikal gelişimini desteklemek için onu Londra’daki konserlere götürmüş, Clarke orada Belçikalı ünlü kemancı Eugene Ysaye’yi dinleme fırsatı bulmuştur (Bullard, 2000:4). Clarke, on altı yaşında Kraliyet Müzik Akademisi’ne kabul edilmiş, 1903-1905 yılları arasında müzik eğitimine burada devam etmiştir. Sonraki üç yıl içinde, Clarke’ın müziğe olan hayranlığı artmış; bestecilik üzerine ilk çabaları başlamıştır. İlk parçaları çoğunlukla Brahms’ın tarzından büyük ölçüde etkilenen Almanca metinler üzerine şarkılar biçiminde olmuştur (Johnson 1985, Akt: Bullard, 2000: 5).

1913'te, Sir Henry Wood onu Queen's Hall Orkestrası için işe almış, böylece Londra'da profesyonel bir orkestranın düzenli üyesi olan ilk kadınlardan biri olmuştur. Büyük Britanya, Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde performans sergilemiş ve kendine özgü bir "viyolacı ve besteci" olarak dünya turu yapmıştır. 1979 yılında New York'ta 93 yaşında ölmüştür (Johnson, t.y.).

Çalışma kapsamında incelenen kadın bestecilerin keman çalgısını içinde barındıran eserleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 1. Kadın Bestecilerin Keman Eserleri

Besteci	Dönem	Keman çalgısını içinde barındıran eserleri
Louise Reichardt	Romantik	-
Fanny Mendelssohn Hensel	Romantik	-Adagio, H.72 (violin, piano) -Piano Trio, Op.11 (violin, cello, piano) -String Quartet in E-flat major (2 violins, viola, cello)
Josephine Lang	Romantik	-
Clara Wieck Schumann	Romantik	-Piano Trio in G Minor, Op. 17 -3 Romances, Op. 22 (violin, piano)
Pauline Viardot-Garcia	Romantik	-6 Morceaux, VVV 3003 -Premier trouble (For voice, 2 violins, viola, cello) -Violin Sonatina
Louise Farrenc	Romantik	-Nonet, Op.38 (flute, oboe, clarinet, horn, bassoon, violin, viola, cello, bass) -Piano Quintet No. 1 (violin, viola, cello, double bass, piano) -Piano Quintet No. 2, Op.31 (violin, viola, cello, double bass, piano) -Trio for Clarinet or Violin, Cello and Piano, Op.44 -Violin Sonata No.2, Op.39
Louise Heritte-Viardot	Romantik	-Piano Quartet (violin, viola, cello, piano) -Spanisches Quartet, Op.11 (violin, viola, cello, piano)
Cecile Chaminade	Romantik	-Capriccio, Op.18 (Violin and Piano) -3 Morceaux, Op.31 (Violin and Piano) -Piano Trio No.1, Op.11 (Violin, Cello, and Piano) -Piano Trio No.2, Op.34 (Violin, Cello, and Piano) -Romanza appassionata (violin or cello, piano) -Rondeau, Op.97 (Violin and Piano) -Sérénade espagnole, Op.150 (violin, piano)
Lili Boulanger	Erken 20. yy.	-Deux morceaux; Nocturne, Cortège (violin, piano) -D'un matin de printemps (violin (or flute), piano)

Amy Marcy Cheney Beach	Erken 20. yy.	-Cabildo, Op.149 (spoken role, voices, mixed chorus (SATB), piano, violin, cello) -3 Compositions for Violin and Piano, Op.40 -Piano Quintet, Op.67 (2 violins, viola, cello, piano) -Piano Trio, Op.150 (violin, cello, piano) -Romance, Op.23 (Violin and Piano) -Theme and Variations for Flute and String Quartet, Op.80 (flute, 2 violins, viola, cello) -Violin Sonata, Op.34 (Violin, piano) -Invocation, Op. 55 (Violin and Piano)
Rebecca Clarke	Erken 20. yy.	-2 Pieces: Lullaby and Grotesque for viola (or violin) and cello -Three Irish Country Songs (I Know my Love/I Know where I'm goin'/A Ballymure Ballad - for High Voice and Violin) -Dumka: Duo Concertant for Violin and Viola with Piano -Shorter Pieces for Violin and Piano -Three Old English Songs (It Was a Lover and His Lass, Phyllis on the New Mown Hay, The Tailor and His Mouse)

Tabloda görüldüğü üzere Romantik Dönem bestecilerinden Louise Reichardt ve Josephine Lang keman için eser bestelememişlerdir. Tabloda keman çalgısını içinde barındıran tüm eserlere yer verilmiştir fakat araştırma kapsamında incelenmek istenen eserler kemanın solo olarak görev üstlendiği, diğer enstrümanların eşlik pozisyonunda olduğu eserlerdir. Dönemin kadın bestecilerinin çoğunlukla piyano için eserler yazmış olmaları şüphesiz piyanonun Romantik Dönemin en önemli çalgısı olmasıdır.

Romantik Dönem kadın bestecileri tarafından bestelenen keman eserleri şunlardır:

Fanny Mendelssohn Hensel'in "Adagio, H. 72" adlı eseri 1823 yılında keman ve piyano için yazılmıştır ve mi majör tonundadır.

Clara Wieck Schumann'ın "3 Romances, Op. 22" adlı eseri 1853 yılında keman ve piyano için yazılmıştır ve I. Andante molto (D $\flat$ major), II. Allegretto: Mit zartem Vortrage (G minor) ve III. Leidenschaftlich schnell (B $\flat$ major) başlıklı bölümlerden oluşmaktadır.

Pauline Viardot-Garcia'nın "6 Marceaux, VWV 3003" adlı eseri 1867 yılında keman ve piyano için bestelenmiş olup, 1.Romance, 2. Bohémienne, 3. Berceuse, 4. Mazourke, 5. Vieille chanson, 6. Tarantella başlıklarını taşımaktadır. "Violino Sonatina" adlı eseri ise Adagio, Allegro (Scherzo), Allegro başlıklı bölümlerden oluşmaktadır ve la minör tonundadır.

Louise Farrenc'in "Violin Sonata No.2, Op.39" adlı keman sonatı, Allegro grazioso, Scherzo-Allegro, Adagio, Finale-Allegro başlıklı 4 bölümden oluşmaktadır ve la majör tonundadır.

Cecile Chaminade'nin "Capriccio, Op.18" adlı eseri 1890 yılında keman ve piyano için yazılmıştır ve mi minör tonundadır. "3 Morceaux, Op.31" adlı eseri 1887 yılında keman ve piyano için yazılmıştır ve 1. Andantino, 2. Romanza ve 3. Bohémienne başlıklı bölümlerden oluşmaktadır. "Rondeau, Op.97" adlı eseri keman ve piyano için yazılmıştır ve la majör tonundadır. "Sérénade espagnole, Op.150" adlı eseri keman ve piyano için yazılmıştır ve mi bemol majör tonundadır.

Erken 20. yy. Dönemi kadın bestecileri tarafından bestelenen keman eserleri şunlardır:

Lili Boulanger'ın "Deux morceaux; Nocturne, Cortège (violin, piano)" adlı eseri 1911-1914 yılları arasında, "D'un matin de printemps (violin (or flute), piano)" adlı eseri ise 1917-1918 yılları arasında yazılmıştır.

Amy Marcy Cheney Beach'in "3 Compositions for Violin and Piano, Op.40" adlı eseri 1. La Captive, 2. Berceuse ve 3. Mazurka başlıklı bölümlerden oluşmaktadır. "Romance, Op.23 (Violin and Piano)" adlı eseri la majör tonunda olup adından da anlaşılacağı üzere Romantik Dönem izleri taşıyan bir eserdir. "Violin Sonata, Op.34 (Violin, piano)" eseri 1896 yılında yazılmıştır ve Allegro moderato, Scherzo, Largo con dolore ve Allegro con fuoco başlıklı dört bölümden oluşmaktadır. "Invocation, Op. 55 (Violin and Piano)" adlı eseri 1904 yılında yazılmıştır.

Rebecca Clarke'ın "2 Pieces: for viola (or violin) and cello" adlı eseri 1916 yılında yazılmıştır ve 1. Lullaby ve 2. Grottesque başlıklı 2 parçadan oluşmaktadır. "Three Irish Country Songs (for voice and violin)" adlı eseri 1926 yılında yazılmış ve 1. I Know My Love, 2. I Know Where I'm Goin ve 3. As I Was Goin to Ballynure başlıklı parçalardan oluşmaktadır. "Dumka: Duo Concertant for Violin and Viola with Piano" adlı eseri 1940 yılında yazılmıştır. "Three Old English Songs" adlı eseri 1924 yılında ses ve keman için yazılmıştır ve 1.It Was a Lover and His Lass, 2. Phyllis on the New Mown Hay ve 3.The Tailor and His Mouse başlıklarını taşımaktadır. "Shorter Pieces for Violin and Piano" adlı eseri ise 1. Lullaby, 2. Chinese Puzzle ve 3. Midsummer Moon başlıklı parçalardan oluşmaktadır.

Çak ve Beşiroğlu'na göre (2013: 56), öncü kadın müzikologlar arasında yer alan Marie Bobillier, Yvonne Rokseth ve Kathi Meyer, kadınların müzikal uygulamaları hakkında çalışmalar yapmışlar, buna göre Amy Beach ve Cécile Chaminade'nin son yüzyılda sayıca artış gösteren kadın bestecilerden olduğunu ve bu kadınların yaşadıkları dönemlerde tanınmış olduğunu vurgulamışlardır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Görünen o ki tüm dünyada tarih boyunca kadınlar, toplumsal eşitsizliğin koşullarına maruz kalmıştır. Kadınların ev ortamından ayrılıp kamusal alanlarda yer alması, kimliğini kabul ettirmesi, sesini duyurması, sanatın her alanında olduğu gibi müzik ve bestecilik alanında yer almaya başlaması kolay olmamıştır.

Çalışmada Romantik Dönem ve Erken 20. yy. Dönemine dahil olan çoğu kadın bestecinin biyografileri incelenmiştir. Çalışma sonucunda incelenen kadın bestecilerden Louise Reichardt ve Josephine Lang'ın keman için eser besteledikleri, bunun yanında Fanny Mendelssohn Hensel, Clara Wieck Schumann, Pauline Viardot-Garcia, Louise Farrenc, Louise Heritte-Viardot, Cecile Chaminade, Lili Boulanger, Amy Marcy Cheney Beach ve Rebecca Clarke'ın keman çalgısını içinde barındıran trio, romance, morceaux, sonatine, sonata, concertant, nocturne, cortege gibi farklı formlarda eserler yazdıkları görülmüştür. Hatta içlerinden Fanny Mendelssohn Hensel, yaylı çalgılar dördlüsü yazar ilk kadın besteci olma özelliği taşımaktadır.

Araştırma kapsamında incelenen bestecilerin eserlerini içinde barındıran konser programları incelendiğinde Clara Schumann'ın Piano Trio in G minor Op. 17 (Şekil 1), Fanny Mendelssohn Hensel'in String Quartet in E-flat Major (Şekil 2), Louise Farrenc'in Trio for Clarinet or Violin, Cello and Piano, Op.44 (Şekil 3-4), Rebecca Clarke'ın Three Irish Songs for violin and soprano (Şekil 5), Three Songs for voice and violin (Şekil 6), Lili

Boulanger'ın *Deux morceaux; Nocturne-Cortège* (Şekil 7-8) adlı eserlerinin konser ve festival programlarında yer aldığı tespit edilmiştir.

ASPECT
FOUNDATION FOR MUSIC & ARTS

GREAT MUSES SERIES

Clara Schumann
Artist and Muse

Stephanie Chase violin
Sophie Shao cello
Todd Crow piano

Illustrated talk by Nicholas Chong

ROBERT SCHUMANN
Five Pieces in Folk Style
for cello and piano, Op. 102

JOHANNES BRAHMS
Sonata in G major
for violin and piano, Op. 78

CLARA SCHUMANN
Piano Trio in G minor, Op. 17

April 19, 7.30pm
Italian Academy
1161 Amsterdam Ave, New York, NY 10027

Tickets \$45 Price includes wine and refreshments

Şekil 1. Clara Schumann Piano Trio in G minor Op. 17
(<https://www.aspectmusic.net/past-events-1>) Erişim tarihi: 08.05.2023

SUMMER
FESTIVAL
JULY 10, 2013
8:00 PM

SEATTLE
CHAMBER
MUSIC
SOCIETY

PROGRAM

FANNY MENDELSSOHN-HENSEL
String Quartet in E-flat Major

Adagio ma non troppo

Allargato

Romanze

Allargato molto vivace

Augustin Hudeček violin / Noritt Bar-Josef violin / Cynthia Phelps viola / Blon Tsang cello

LUDWIG VAN BEETHOVEN

Sonata for Cello and Piano in D Major, Op. 102 No. 2

Allargo con forza

Adagio con molto sentimento d'arresto

Allargo—Allegro fuggito

Ronald Thomas cello / Anton Nel piano

INTERMISSION

PIOTR TCHAIKOVSKY

Trio for Violin, Cello and Piano in A minor, Op. 59

Elegiac

Theme and variations

Andrew Wan violin / Julie Albers cello / Adam Neiman piano

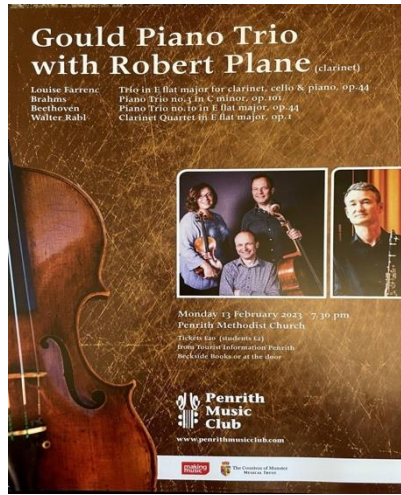
SPONSORED BY R. B. AND RUTH H. DUNN CHARITABLE FOUNDATION

Şekil 2. Fanny Mendelssohn-Hensel'in *String Quartet in E-flat Major*
(<https://www.yumpu.com/en/document/view/35340217/view-program-notes-seattle-chamber-music-society>) Erişim tarihi: 08.05.2023

Şekil 3. Louise Farrenc Trio for Clarinet or Violin, Cello and Piano, Op.44

(<https://www.classicalevents.co.uk/concerts/state-chamber-archbishops-palace-southwell/14-may-2023/19-30/illuminate-womens-music-with-trio-sonorite-southwell>) Erişim tarihi: 08.05.2023

Şekil 4. Louise Farrenc Trio for Clarinet or Violin, Cello and Piano, Op.44

(<https://twitter.com/MusicPenrith/status/1625071240200290307/photo/1>) Erişim tarihi: 08.05.2023

Şekil 5. Rebecca Clarke Three Irish Songs for violin and soprano

(<https://journalofmusic.com/listing/28-08-19/illuminate-oxford>) Erişim tarihi: 08.05.2023

Donald F. Cook Recital Hall
M.G. Morgan Building
Sunday, 20 April 2023 at 2:00 p.m.

Music
AT MEMORIAL

Christa Borden, soprano
Leslee Hevs, piano

From Secular Solo Songs <i>Lovely Albino</i> <i>If Music be the Food of Love</i>	Henry Purcell (1659-1695)
Sechs Gedänge op. 7 <i>Treue Liebe</i> <i>Für alle</i> <i>Ankänge</i> <i>Volkstied</i> <i>Die Trauernde</i> <i>Heinkehr</i>	Johannes Brahms (1833-1897)
Three British Poems <i>Fish in the Unruffled lakes</i> <i>Old Sir Faulk</i> <i>Infant Joy</i>	Benjamin Britten (1913-1974) William Walton (1902-1983) Rebecca Clarke (1886-1979)
INTERMISSION	
Five poems of Verlaine <i>Cythere</i> <i>Spleen</i> <i>Mandoline</i> <i>En Sourdisine</i> <i>Fantoches</i>	Irene Poldowski (1879-1932) Claude Debussy (1862-1918)
A Little Cabaret <i>An dem kleinem Radioapparat</i> <i>Les Filles de Bordeaux</i>	Hans Eisler (1898-1962) Kurt Weill (1900-1950)
Three songs for Voice and Violin <i>Phillis on the New Made Hay</i> <i>The Tailor and his Mouse</i> <i>It was a Lover and his Lass</i>	Rebecca Clarke (1886-1979)
	Chris Anstey, violin

Presented in partial fulfillment of the requirements for Music 445B

Memorial
UNIVERSITY OF TORONTO

Şekil 6. Rebecca Clarke Three Songs for voice and violin
(<https://collections.mun.ca/digital/collection/munmusic/id/7501/>) Erişim tarihi: 08.05.2023

McGill
Schulich School of Music
École de musique Schulich

Salle Redpath Hall
346, rue McTavish, Montréal, QC
www.mcgill.ca/music

Le mercredi 4 mai 2022
17h

Morgan Bennett
violin / violin

classe de / class of Jinjoo Cho
Felix Hong, piano

Sonate de violon n° 2 / Violin Sonata No. 2 Adagio – Allegro Adagio Presto	Grazyna Bacowicz (1909-1969)
Sonate de violon n° 1 en la mineur / Violin Sonata No. 1 in A Minor Mit leidenschaftlichem Ausdruck Allegretto Lento	Robert Schumann (1810-1856)
Deux morceaux Nocturne Cortège	Lili Boulanger (1883-1918)
<i>pause</i>	
Sueños de Chambí Harawi de Quijigo Diabólicos Papeños Respontorio Lauramargueño Paseña Marcha Adoración para Angellitos Harawi de Chambí Martirio	Gabriela Lena Frank (n. en / b. 1972)
Tzigano	Maurice Ravel (1875-1927)

Ce concert sera webdiffusé sur le chaîne YouTube de Schulich
This concert will be webcast on Schulich's YouTube channel
<http://bit.ly/33W6w6d>

Ce concert fait partie des épreuves imposées aux étudiants pour l'obtention de leur diplôme respectif
This concert is presented in partial fulfillment of the requirements for the degree or diploma programme of the student listed

Şekil 7. Lili Boulanger Deux morceaux; Nocturne-Cortège
(https://www.mcgill.ca/music/files/music/channels/attach/4_may_17h.rh_gdp_bennett.pdf) Erişim Tarihi: 08.05.2023

BRUNDIBÁR ARTS FESTIVAL
Fundraising Concerts

BRUNDIBÁR
Art Festival

Alexandra
Raikhlina
Violin

Steffan
Morris
Cello

Yoshie
Kawamura
Piano

SATURDAY 5 DECEMBER 2020 ST JAMES' AND ST BASIL'S CHURCH
NEWCASTLE UPON TYNE

<p>CONCERT 1: 6PM</p> <p>Lili Boulanger Nocturne & Cortège (violin/piano) Ursula Mamiok Rotations (cello/piano) Rosy Wertheim Violin Sonata</p>	<p>CONCERT 2: 8PM</p> <p>Nadia Boulanger Three Pieces (cello/piano) Natalie Klouda Three Glances (violin solo) Dora Pejačević Piano Trio</p>
--	---

WWW.BRUNDIBARARTSFESTIVAL.COM

With thanks to Windo
Newcastle City Council

Şekil 8. Lili Boulanger Deux morceaux; Nocturne-Cortège
(<https://jamesbasilfenham.org.uk/38106/brundibar-arts-festival-sunday-22nd-nov-2020/>) Erişim Tarihi: 08.05.2023

Araştırmaya konu olan kadın bestecilerin, müzik yapmanın evde piyano çalmaktan ibaret olduğu dönemlerde besteleriyle ön plana çıkmayı başardıkları görülmüştür. Ayrıca makale kapsamında tespit olunan keman eserlerinin keman öğrencileri ve sanatçıları açısından dönemin ruhunu kadın kimliği ile birlikte anlama ve yorumlama konusunda önemli bir fırsat olabileceği tarafımdan değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Altay Artar, G. (2022). 19. Yüzyılda Bir Kadın Besteci Portresi: Fanny Mendelssohn Hensel, *Kesit Akademi Dergisi*, 8 (31), 137-153.
- Bhattacharyya, K. (2007). *Cécile Chaminade*. Erişim tarihi: 9 Aralık, 2024, <https://ocw.mit.edu/courses/21m-410-vocal-repertoire-and-performance-women-composers-spring-2007/pages/assignments/>
- Bolat, M. (2008). *20. Yüzyılda Avrupa ve Türkiye' de Kadın Besteciler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Bullard, J. K. (2000). *The Viola and Piano Music of Rebecca Clarke*. (Yayımlanmamış Doktora tezi). University of Georgia, Athens.
- Citron, M. J. (1983). The Lieder of Fanny Mendelssohn Hensel, *Oxford University Press, The Musical Quarterly*, Vol. 69, No. 4, 570-594.
- Ersoy Çak, Ş. ve Beşiroğlu, Ş. (2013). Avrupa Müzik Çalışmalarında Kadın. *Toplumsal Cinsiyet, Bahar 2013*, Sayı: 6, 54-60.
- Haag, J. (t.y.). Josephine Lang. Erişim adresi <https://www.encyclopedia.com/women/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/lang-josephine-1815-1880>
- Haag, J. (t.y.). Louise Reichardt. Erişim adresi <https://www.encyclopedia.com/women/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/reichardt-louise-1779-1826>
- Hung, Y. J. (2005). *The Violin Sonata of Amy Beach*. (Yayımlanmamış Doktora tezi). Louisiana State University, Louisiana.
- Jacobsen, R. (2020). *Louise Farrenc: 1804-1875*. (Yayımlanmamış Doktora tezi). University of Colorado Boulder, United States of America.
- Jezic, D. (1994). E. Wood (Ed.), *Women Composers: The Lost Tradition Found* içinde (Part 1,2,3, 10-70 ss.). Erişim adresi Google Books.
- Johnson, C. (t.y.). Rebecca Clarke. Erişim adresi <https://rebeccaclarkecomposer.com/life/>
- Johnson, M. S. (2005). The Recognition of Female Composers, *University of Lynchburg, Agora*, Vol. 2005, Art. 9, 1-8.
- Landormy, P. ve Martens, F. H. (1930). Lili Boulanger (1893-1918), *Oxford University Press, The Musical Quarterly*, Oct., 1930, Vol. 16, No. 4 (Oct., 1930), 510-515.
- Louise Farrenc (t.y.). The story of Louise Farrenc is one of the most remarkable in classical music history. Erişim adresi <https://www.classicfm.com/discover-music/louise-farrenc-story/>

- Louise Heritte-Viardot (t.y.). Louise Heritte-Viardot. Erişim adresi <http://www.editionsilvertrust.com/heritte-viardot-piano-qt1.htm>
- Louise Reichardt (t.y.). Louise Reichardt. Erişim adresi <https://www.classicalmusicdaily.com/articles/r/l/louise-reichardt.htm>
- McCann, K. J. (2003). *Cecile Chaminade: A Composer at Work*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). The University of British Columbia, Vancouver, Canada.
- Mimaroglu, İ. (1999). *Müzik Tarihi*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Özkişi, Z. G. (2009). *Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Türkiye'de Kadın Besteciler: Tanzimat'tan Günümüze Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti'nde Kadın Besteciler ve Yapıtları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Pauline Viardot-Garcia (t.y.). Pauline Viardot-Garcia. Erişim adresi <https://www.amodernreveal.com/pauline-viardotgarcia>
- Perry, J. (t.y.). Louise Reichardt. Erişim adresi https://hymnary.org/person/Reichardt_Luise
- Potter, C. (1999). Nadia and Lili Boulanger: Sister Composers, *Oxford University Press, The Musical Quarterly*, Winter, 1999, Vol. 83, No. 4 (Winter, 1999), 536-556.
- Sarıkaya, E. ve Özer, M.C. (2015). Kadının Sanat, Yaratıcılık ve Romantik Dönem Bestecileri Üzerinden Bir Okuması, *EÜ Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı Dergisi 2015 (7)*, 97-109.
- Schweitzer, V. (t.y.). Louise Farrenc. Erişim adresi <https://www.exploreclassicalmusic.com/louise-farrenc>
- Smith, G. E. ve Frederickson, K. (2003). Hidden Musicians: Songs by Cecile Chaminade, Josephine Lang, and Clara Schumann, *Queen's University*, 163-171.
- Tuthill, B. C. (1940). Mrs. H. H. A. Beach, *Oxford University Press, The Musical Quarterly*, Jul., 1940, Vol. 26, No. 3 (Jul., 1940), 297-310.
- Viardot, L. H. (1913). *Memories and Adventures*, (Çev. E. S. Buchheim) London.
- Vide, J. (t.y.). Josephine Lang. Erişim adresi <https://www.musicbywomen.org/composer/josephine-lang/>
- Yazıcı, T. ve İzgi Topalak, Ş. (2014). Batı Müzik Tarihinde Kadın Bestecinin Adı Yok, *Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi Ocak / Şubat/Mart Kış Dönemi Cilt: 3 Sayı: 7*, 45-56.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.